

Zgodovinski dan

13. september 1993 je dan, ki bo v zgodovini zapisan kot pomemben mejnik. Slovesnost v vrtovih Bele hiše v Washingtonu, ki jo je na televizijskih ekranih gledalo na desetine milijonov ljudi, ni bila samo začetek sprave med Izraelci in Palestinci, temveč tudi močna vzpodbuda za odpravljanje nasilja in za prevlado miru po vsem svetu.

V prisotnosti ameriškega predsednika Clintona, izraelskega ministrskega predsednika Rabina

DRAGO LEGIŠA

in predsednika Organizacije za osvoboditev Palestine Arafata sta predstavnika izraelske vlade in že omenjene palestinske organizacije podpisala sporazum o samoupravi Gaze in Jeriha, kar naj bi bil začetek postopnega osvobajanja in osamosvajanja vsega palestinskega naroda, ki naj doseže višek z ustanovitvijo palestinske države.

Skoraj pol stoletja so Palestinci in Izraelci bili boj na življenje in smrt. Kri je tekla v potokih. Palestinci so leta in leta takorekoč živeli v velikih koncentracijskih taboriščih; v njih so se rojevali otroci, tu so umirali starci. Izraelsko ljudstvo pa je moralo večino svojih sil trošiti za lastno obrambo.

V takšnih razmerah in okoliščinah so morali odgovorni ljudje na obeh straneh zbrati zares vrhano mero poguma, pokazati velik optimizem ter imeti največje zaupanje v prihodnost, ko so sklenili sesti za skupno mizo, in ugotoviti, ali obstaja kakšna možnost za prenehanje sovražnosti in za začetek sožitja in morda celo medsebojnega sodelovanja.

Slovesnost v ameriški prestolnici je zgovorno dokazala, da so bila njihova prizadevanja uspešna. Upati je, da bo velikanski trud ljudi dobre volje bogato poplačan in da bo ta zgled blagodejno vplival na ostala krizna žarišča po svetu, tako tudi na tista v naši neposredni bližini.

Proslava 50. obletnice vstaje na Primorskem

Iz govora predsednika Republike Slovenije Kučana

NOVA GORICA, 12. septembra, Brez vstaje in boja slovenskih Primorcev zoper fašizem in za priključitev k Sloveniji danes slovenske države najverjetneje ne bi bilo. Če bi takrat Slovenija izgubila Primorsko, bi izgubila vse...

Danes je bolj kot kdaj očitno, da je v svetu najbolj razpoznavna in izpričana poteza Slovencev prav dejstvo, da je slovenski narod pripravljen braniti svojo svobodo. To je dokazal pred pol sto-

Zločini nad človeškim dostojanstvom so občečloveško nesprejemljivi in neopravičljivi, kdorkoli jih je povzročil in ne glede na njegove namene. Tisti, ki so jih zagrešili, naj bodo odgovorni zanje. Tudi zato, da se predre trdovratno mistificiranje neznanega in nepojasnjenega iz preteklosti, ki je eden temeljev sedanjega nezaupanja in novega sovraštva. Slovenski narod ne more biti pravi zgodovinski subjekt s potrebno

notranjo svobodo, če ne prevzame odgovornosti za svojo zgodovinsko celoto, tudi za storjene krivice med vojno in v socialistični Jugoslaviji. Dolg države je, da sprejme pravilne podlage, ki bodo omogočile pravno kvalifikacijo, preisko-

Predsednik Kučan med govorom v Novi Gorici

letja proti fašističnemu zatiralcu in okupatorju. Ponovil je to pred dobrima dvema letoma zoper agresijo Jugoslovanske armade. Za Slovence je to bistvena in nepogrešljiva vsebina lastne identitete. Kdor si prizadeva ta dejanja izbrisati iz narodove zavesti in identitete, potiska narod v moralno razdvojenost, duhovno jalovost in državljansko pohabljenost...

Prišel je čas, da priznamo vsa dejanja Slovencev v preteklosti. Razumljiva je želja, da se prizna vse, kar je dobro, enako kot želja, da se odpustijo zla dela. Odpustiti si morejo le tisti, ki so bili v ta spopad zapleteni, ki so preživeli vojno in čas neposredno po njej ter nasledniki preminulih. Oni morajo biti sposobni te veličine in te milosti. Zdaj je za to skrajni čas. Tudi za to smo odgovorni pred zanamci. Rodovi, ki prihajajo, nimajo česa odpuščati, lahko pa jih usodno razdvoji podedovano slepo sovraštvo.

Proti klestenju prispevkov manjšini

Slovenska skupnost protestira proti načrtovanemu klestenju državnih prispevkov za ustanove in dejavnosti slovenske manjšine. Če so iz Rima prihajale najprej napovedi o popolni ukinitvi prispevkov, ki jih je v zadnjem triletnem namenjal slovenski manjšini v Italiji in italijanski manjšini v Istri zakon za obmejna območja, si oblasti ne morejo delati utvar, da bo manjšina zadovoljna, da je zdaj v osnutku finančnega zakona in proračunskih dokumentov zapisana vsota, ki je za kar polovico manjša od dosedanje: 6 milijard lir letno za obe manjšini, medtem ko je bilo doslej namenjenih 8 milijard za Slovence, 4 pa za Italijane. Za italijansko manjšino je v načrtu povečanje še drugih postavk, širi pa se glas, naj bi tudi šestmilijardno postavko delili kar na dvoje.

V času, ko še vedno nimamo zaščitnega zakona in ko so se že dose-

danji prispevki izkazali za preskromne, bi bilo tako krčenje prava nesreča za manjšino in jasen znak, kako si oblasti zamišljajo prihodnost naših ustanov.

Deželno tajništvo Ssk zato poziva vlado in demokratične sile v parlamentu, naj se uprejo navideznemu varčevanju na koži manjšine in zahtevajo najmanj dosedanje višino prispevkov, ob tem pa trajno rešitev odprtih vprašanj s pravičnim zaščitnim zakonom. Tudi deželna uprava mora pri tem odigrati svojo vlogo, saj bi morala v primeru neuspešnosti takih prizadevanj tudi sama reševati neizbežno krizo. Pri delitvi prispevkov pa je treba vsekakor premestiti dosedanje ozko razlago, češ da gre le za kulturo ne pa tudi za športne potrebe in druge manjšinske dejavnosti.

Iz vsebine:

J. Paljk: *Žaljivo pisanje* (str. 3)
A. Pahor: *Novo šolsko leto*

(str. 4)

B.A.: *Septembrske puščice*

(str. 5)

H. Jovanovič: *Selovna sezona*

SSG v polnem teku (str. 3)

D. Bradassi: *Športni uspehi*

S. Kokorovca in A. Bogatec

(str. 8)

RADIO TRST A

■ ČETRTEK, 16. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Duh časa in čar odra v spominih Jožeta Babiča; 9.15 Muzeji v naši deželi; 10.00 Poročila; 11.40 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 12.00 Vojna je obrt, kruta in egoistična; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Filmska srečanja; 14.30 Kantavtorji in šansonjeji; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika.

■ PETEK, 17. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Duh časa in čar odra v spominih Jožeta Babiča; 10.00 Poročila; 11.30 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 12.00 Razglednice iz Srednje Amerike; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Števerjan '93; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika.

■ SOBOTA, 18. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 9.15 Otroški kotiček. Zlata Jurin: »Dedek, izmisli si pravljico!«; 10.00 Poročila; 11.30 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 12.00 Za črte, za bogove nad oblaki; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.30 Živeti zdravo; 16.00 Bile so stezice...; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Mario Uršič: »Franc in njegovi«.

■ NEDELJA, 19. septembra, ob: 8.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.30 Kmetijski tednik; 9.00 Sv. maša iz župnijske cerkve v Rojanu; 9.45 Pregled slovenskega tiska v Italiji; 10.00 Mladinski oder. Feri Lainšček: »Čarovnica Minka in čarovnik Gregor«; 11.00 Vladimir Jurc - Boris Kobal: »Lahko noč, gospod...« - radijske zgodbe iz našega vsakdana; 11.45 Vera in naš čas; 12.00 Na počitnice; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Mario Uršič: »Franc in njegovi«; 15.30 Z naših prireditvev; 17.00 Šport in glasba.

■ PONEDELJEK, 20. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila; 8.10 Iz Četrtekovih srečanj; 9.15 Otroški kotiček; 9.35 Musical; 10.00 Poročila; 11.30 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 12.00 Po južnoameriških vrhovih; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Znaš ta zadnjo?; 13.45 Poletne melodije; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Filmi na ekranih; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Moji prijatelji za boljši svet.

■ TOREK, 21. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Irena Žerjal: V mreži metafor; 9.15 Poti, zanimivosti in lepote naše dežele; 10.00 Poročila; 11.30 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.20 Glasba po željah; 14.00 Poročila in deželna kronika; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Vladimir Jurc - Boris Kobal: »Lahko noč, gospod...« - radijske zgodbe iz našega vsakdana.

■ SREDA, 22. septembra, ob: 7.00 Jutranji radijski dnevnik; 8.00 Poročila in deželna kronika; 8.10 Duh časa in čar odra v spominih Jožeta Babiča; 10.00 Poročila; 11.30 Lev Nikolajevič Tolstoj: »Vojna in mir«; 13.00 Opoldanski radijski dnevnik; 13.30 Za smeh in dobro voljo; 13.45 Narodnozabavna glasba; 14.00 Poročila in deželna kronika; 14.10 Veliki svet malih domov; 15.00 Poletni mozaik; 17.00 Poročila in kulturna kronika; 18.00 Moja srečanja z ljudmi v stiski.

Komisarka je dala pregledati vsa šolska poslopja

V devinsko-nabrežinski občini se šolsko leto še ni začelo

V devinsko-nabrežinski občini še ni znano, kdaj se bo začelo novo šolsko leto. Občinska komisarka Mattia Neri je namreč dala pregledati vsa šolska poslopja tehnikom Krajevne zdravstvene enote in gasilcem. Ugotovili naj bi, ali je v teh prostorih vse v skladu z varnostnimi predpisi. Marsikoga je nenavadna vnema komisarke presenetila, predvsem pa je njeno dejanje vzbudilo med slovenskim prebivalstvom zaskrbljenost. Bojijo se namreč, da se za to »delovno vmeno« skriva poskus krčenja šol. V nobeni drugi občini namreč niso odredili podobnih pregledov šolskih poslopij. Prvi rezultat takšnega zadržanja je dejstvo, da se v devinsko-nabrežinski občini s 15. septembrom ni pričela nobena od služb, ki so v zvezi s šolo.

Kot nam je povedala prof. Vera Tuta Ban, bivša občinska odborica za šolstvo, je delegacija Slovenske skupnosti obiskala komisarko Nerijevo, da bi izvedela za razloge njene odločitve. Komisarka jim je odgovorila, da jo predvsem skrbi varnost otrok, čudno pa se zdi, je poudarila Vera Tuta, »da je Mattia Neri s temi pregledi naročila tudi izpisek iz katastrske mape o lastništvu šolskih poslopij, iz česar se da sklepati, da imajo

namen nekatere šole najprej zapreti in potem prodati.«

V občini Devin-Nabrežina je sedaj 7 šol, ki so nameščene v šestih stavbah. Bivša odborica za šolstvo je še pred razpustom občinskega sveta predlagala — in ta predlog je bil tudi sprejet — da bi število šol skrčili za eno enoto, kar pomeni, da bi jih ostalo šest, polovica slovenskih in polovica italijanskih, nameščene pa naj bi bile v štirih poslopijih. Komisarka Nerijevo pa hoče, kot kaže, postopati »odločneje«.

V največji nevarnosti so, kot trenutno kaže, občinski slovenski vrtci — Devin, Nabrežina, Mavinje in Šempolaj — saj od teh

lahko združijo dva. Hud problem pa se pojavlja tudi za animatorke, to je tisto službo, ki zagotavlja popoldanski pouk v vrtcih in celi vrsti krožkov v okviru centra Štrekelj v Sesljanu. Nevarno je namreč, da ta služba odpade in da 8 animatork izgubi delovno mesto.

Kako bo s šolami v devinsko-nabrežinski občini trenutno ni znano. Komisarka Nerijevo ni dala točnih odgovorov, pa tudi občinski šolski urad ni dobil nobenega navodila. Pričakovati pa je, da bomo kmalu spet slišali predlog o »racionalizaciji« šolskega omrežja v brk vsem mednarodnim dogovorom, ki zadevajo manjšine.

Izjava Sveta slovenskih organizacij

8. SEPTEMBER (1943-1993)

Petdeset let je v življenjskem obdobju velik mejnik, tako na zasebni kot na družbeni ravni. In prav v tem zadnjem pomenu se letos spominjamo obletnice, ki je tudi v naši polpretekli primorski zgodovini zaznamovala usodo našega narodnega občestva. Osmi september je v italijanski vojaško-politični zgodovini dan, ki pomeni usodno prelomnico za Italijo proti koncu druge svetovne vojne. Že 25. julija 1943 beležimo padec fašizma, aretacijo Mussolinija in novo Badoglioovo vlado. To je močno pogojevalo vse naslednje dogodke, od kraljevskega poba na Jug do novega organiziranja demokratičnih in protifašističnih sil. 8. september 1943 pa je dan, ko je Italija morala podpisati brezpogojno premirje z anglo-ameriški zavezniki in s tem uradno zapustiti pogubno sodelovanje s Hitlerjevo Nemčijo, obenem pa še nov in zadnji udarec preostali

fašistični politični in vojaški ofenzivi (republika Salò).

Osmi september so burno in spontano pozdravili zlasti primorski Slovenci in Slovenke, ki so v dobi dvajsetletnega črnega fašizma najbolj trpko okusili fašistično preganjanje in raznarodovalno politiko do Slovencev v Italiji. Počasi so lahko zapustili ječe in taborišča, kamor jih je fašizem samovoljno poslal in vklepil. S puntarsko zavestjo so se v veliki večini tako ali drugače pridružili odporu in prizadevanju za dokončno osvoboditev slovenskega naroda povsod tam, kjer prebiva. Pred nami so se namreč odprla vrata novega življenja, z vero v svobodo in demokracijo.

Ko se danes spominjamo te zgodovinske obletnice, pa lahko še vedno razmišljamo o naši usodi. Slovenska manjšina v Italiji kljub zmagi nad nacifašizmom in novi demokratični republiki še vedno čaka na neizpolnjene obveze italijanske države do Slovencev. Boj za manjšinske pravice in dejansko enakopravnost z večino še traja, četudi v drugih oblikah in razmerah. Zato naj tudi danes prevlada med Slovenci v Italiji duh enotnosti in solidarnosti, kljub idejni in drugim razlikam. Upajmo, da bomo tako res v pravem evropskem duhu le prišli do rešitve tako dolgo pričakovanih upov, teženj in želja!

* * *

Tudi Stalno gledališče Furlanije-Juljske krajine je že predstavilo svojo novo sezono 93/94. Prva bo na sporedu igra »Idiot« znanega ruskega avtorja Dostojevskega. V repertoarju je skupno 18 predstav, abonenti pa imajo na razpolago dva »paketa« — po 10 ali po 14 predstav.

Slovensko zastopstvo v Strasbourgu

Dne 15. in 16. t.m. je bilo v Palači Evrope v Strasbourgu skupno zastopstvo Slovencev iz Italije. Predstavnštvo vseh političnih in družbenih komponent, razširjeno še na izvoljene predstavnike in nekatere druge zastopnike slovenske manjšine, je želelo opozoriti na odprta vprašanja narodne skupnosti tudi Evropski parlament in Svet Evrope.

Delegacija, ki je sogovornikom izročila skupno spomenico, je v sredo srečala zastopnike političnih skupin v Evropskem parlamentu in predsednike nekaterih komisij, tako tudi medstrankarsko skupino za manjšine. V četrtek sta jo sprejela glavna tajnica Sveta Evrope Lalumièreova in pa vodja urada Sveta Evrope za človekove pravice. Sledila so še srečanja z diplomatskimi zastopniki Slovenije in Italije, tržaškim evropskim poslancem Rossettijem in drugimi osebnostmi.

Proslava 50. obletnice...

Podpiral pri prizadevanjih, da si kot ljudje in narod zagotovimo blaginjo in prihodnost. Če želimo biti kaj več kot zgolj nepomembna država nekje na robu evropskega prostora, ki meji na Balkan, če želimo imeti verodostojnost, zaupanje in avtoriteto, potem naša država ne more temeljiti na lažeh, sprenevedanju, miselnih stereotipih in nespoštovanju ustavne ureditve. Nespoštovanje pravne države ter pravni in politični voluntarizem, s katerim se začenjajo spogledovati tudi nekatere državne institucije in nekateri nosilci državnih funkcij, so pot v nered.

Privoščil si jih je znani pisec o krščanstvu V. Messori

Grobe in žaljive sodbe o vojni na tleh bivše Jugoslavije

Dnevnik *Corriere della Sera* je 18. avgusta letos prinesel na svojih straneh naravnost grozljivo članek, ki ga pa na žalost ni zabeležil noben naš časopis in zato tudi o njem ni nihče pisal, polemiziral pa še manj. Gre za kratek intervju z dejansko najbolj znanim piscem o krščanstvu in njegovih začetkih ter o liku Jezusa v zgodovini. Vittorio Messori je znan, spoštovan in predvsem pa zelo prodajen avtor, pisec knjig o Jezusu in začetkih krščanstva, ki si je ustvaril ime z dokaj rigoroznim razmišljanjem in še bolj tehničnim pisanjem na osnovi dobrih raziskav. Njegova knjiga o Jezusu Kristusu je samo v Italiji doživela

strinja z njegovim početjem. Neverjetno je, ampak to je izrekel kristjan, človek, ki velja za intelektualca, človek, ki piše o Bogu, ki je prišel na svet za vse in zato za vse narode in vse odrešit. Ne moremo mimo tega dejstva, ko beremo ta strašni intervju, v katerem nadalje Messori svetuje vsem kristjanom, naj raje berejo evangelij sv. Marka, kot pa poslušajo »besedavo Cerkev«, ki da preveč govori zadnje čase in v prvo vrsto postavlja poljskega papeža, kateremu zameri predvsem njegov blagoslov nanovo nastalima državama, predvsem pa Bosni, kjer je sedaj vojna.

Name so naredile besede: »Povejte mi ime enega samega Srba, Hrvata ali Bosanca, ki je zapustil v zgodovini kako pozitivno sled!« izreden vtis in so mi znova potrdile nekatere predodke, ki jih imam do italijanskih intelektualcev, vsaj večine.

Prepričan sem in to vsak dan bolj, da italijanski intelektualci nimajo dejansko pojma o nobeni stvari, ki se ne tiče italijanske zgodovine in italijanskega vrtička, v katerega so zaprti. Messori s svojo izjavo samo še bolj potrjuje to moje domnevo, ko trdi, da ni ne Hrvata, ne Srba, ne Bosanca, ki bi si zaslužil vidno mesto v zgodovini. Niti nima smisla debatirati o tej izrečni oslariji, ki je žaljiva tako za Srbe, Hrvate in Bosance, kot tudi za vsakega kristjana, ki si jo sploh upa izreči. Obenem pa kaže na odnos, ki ga imajo Italijani do krize na Balkanu, ki bi ga lahko strnil v tole trditve: »Naj se že enkrat konča morija tam, ni važno, kako in komu gre vse ozemlje, ni važno, kaj se zgodi, važno je samo to, da nehajo in nas ne vznemirjajo več, končno so nam le preblizu!«

Nesramnost in poniglavo početje sta odlika takih ljudi, ki oznanjajo svetu svojo resnico o vojni, ki je ne poznajo. Obenem je še vse zabeljeno z nevednostjo, ki je mati vseh napačnih sklepanj in sodb, predvsem pa avtentičnega strahu pred slovanskimi ljudstvi, ki ga v vsakem takem pisanju na dnu začutiš. Toda veljajo za demokrate in kot taki se že vnaprej oborožijo z besedami, da ja ne bi izpadli rasisti, kar v bistvu so. Rasizem pa ne gre skupaj s humanizmom, kaj šele s krščanstvom, katerega glasnik Messori je.

Prav zato je strašno, da tak človek tako govori o vojni in predvsem pa ljudeh, ki to vojno bojujejo in sestavljajo narode, katere nonšalanto in cinično postavlja na raven nekih pred-evropskih plemen, ki v Evropi ne bi smela imeti mesta. Da se velika večina ljudi strinja z Messorijem je tudi v dejstvu, da se ni nihče obregnil v njegove strašne in lažnive besede.

JURIJ PALJK

velikansko naklado, saj so jo do sedaj že prodali v več kot milijon in pol izvodih, prevedena pa je tudi v slovenščino. Gre torej za človeka, kateremu se strokovne pripravljenosti ne sme oporekati, kar je dokazal tudi v mladih letih, ko je skupno s kolegi bil med ustanovitelji ene od prvih stalnih in dobrih prilog o knjigah v časniku *La Stampa* iz Turina.

Ugledni Vittorio Messori, ki se ima za kristjana, o Kristusu napiše imenitno knjigo, kateri je sledila še boljše o Pilatu in njegovem času, da o dobrih zgodovinskih člankih v reviji *Jesus* niti ne govorimo, si v intervjuju za *Corriere* privoščijo težke in zelo grobe, žaljive, predvsem pa za kristjana nevedne sodbe o vojni na jugoslovanskih tleh, o vojni v Bosni in o narodih, ki to vojno bojujejo. Skorajda neverjetno je, kaj vse se mu zareče, vsaj upamo, da je tako, ker bi v nasprotnem primeru pomenilo, da je res skrajno zaskrbljujoče dejstvo, če take stvari govori tako spoštovan in cenjen človek.

Dobesedno pravi: »Che continuiamo a scannarsi, serbi, croati, e musulmani!« (»Naj se še dalje koljejo med seboj Srbi, Hrvati in muslimani!«) Nadaljuje pa v še slabšem in poniževalnem slogu, ki ni vreden nikogar, niti še tako pragmatičnega in ciničnega liberalca, kaj šele kristjana. Pa poglejmo, kaj pravi. V bistvu Messori trdi, da so na Balkanu živeli vedno narodi in verstva, ki so se med seboj sovražili in se okrutno pobijali in nadaljuje dobesedno takole: »Ditemi un nome di un serbo, o di un croato, o di un bosniaco, che abbia lasciato una traccia positiva di sé nella storia.« In potem nadaljuje z mislijo, da je samo Titu uspelo držati vse narode z železno roko pod sabo in v miru. Nato Messori v bistvu daje nasvete papežu Janezu Pavlu II. in pravi, da se ne

Delovna sezona SSG v polnem teku

V Slovenskem stalnem gledališču v Trstu je delovna sezona že v polnem teku. V začetku tega meseca so začeli igralci z vajami kar za dve igri, »Operacijo Timava« pisatelja Alojza Rebule, ki jo režira Mario Uršič, ter monodramo sodobnega avstrijskega pisatelja Helmuta Peschine z naslovom »Boš že videla« v režiji Jožeta Ba-biča.

O letošnji sezoni SSG je mogoče že napovedati nekaj zanimivih novosti. Najprej to, da se bosta letos na odskih deskah pojavila dva popolnoma nova obraza, mladi igravec iz Pirana Walter

na Deržaj« bo letos doživela številne ponovitve v matični domovini. S tem delom se bo tudi začela takomenovana predsezona SSG. V petek, 17. t.m., je predviden nastop v gledališču v Boljuncu.

Na prestižnem Borštnikovem srečanju se bodo naši igralci predstavili z igro A.P. Čehova »Češnjev vrt«. Za otroke pri nas in v Sloveniji pa bodo člani SSG gostovali z odrsko uprizoritvijo Andersenove pravljice »Cesarjeva nova oblačila«.

Kljub temu, da finančno stanje ni najbolj rožnato, si je SSG za-

Člani SSG, ki so začeli z vajami za odrsko postavitev Rebulove igre »Operacija Timava« z avtorjem, režiserjem Uršičem in ravnateljem gledališča Košuto
(foto D. Križmančič)

Dragan in študent igralske akademije Gašper Tič, doma iz Kopra. Oba bosta prvič nastopila v Trstu v igri, ki bo 8. oktobra doživela krstno uprizoritev. Rebulova »Operacija Timava« je namreč zmagala na lanskem natečaju slovenskega gledališča iz Trsta za izvirno igro.

Nekaj besed pa je mogoče povedati tudi o delu, ki bo sledilo. Peschinovo monodramo je Jelka Jenčič Kandus prevedla iz nemščine po naročilu SSG. Delo bo torej prvič predstavljeno v slovenščini. Interpretirala ga bo Mira Sardoč, glasbo za igro pa je napisal Gabriel Lipuš s Celovca, sin književnika Florjana Lipuša.

V repertoarju Slovenskega stalnega gledališča bo letos 7 iger, od teh bo 5 izvirnih, 2 pa bosta gostovanji, nam je povedal ravnatelj Miroslav Košuta. Poleg tega pa je tudi nekaj manjših projektov za nastope po okoliških odrih. Pripravili naj bi dve enodejanki in še igro za šole. Poleg tega načrtuje SSG v tej sezoni veliko gostovanj tudi v Sloveniji. Lanska Klečeva uspešnica »Vsega je kriva Marja-

stavilo precej zahtevne cilje. »Naše gledališče je glede tega v podobnem položaju kot že vsa leta, brez gotovosti za sezono, ki nastopa. Dodaten udarec je bila odprava ministrstva za turizem in prireditve. Njegove funkcije trenutno opravlja poseben oddelek pri predsedstvu vlade, ne vemo pa, kakšne kriterije bo upoštevalo pri delitvi sredstev,« je glede tega vprašanja dejal ravnatelj Košuta.

Za konec še nekaj besed o prvi igri, s katero se bo slovesno pričela letošnja sezona Slovenskega stalnega gledališča in v kateri bo nastopilo 22 igralcev. Osnovna vsebina tega dela je umetniška preinterpretacija zgodovinskih dejstev, ki so pripeljala do 1. in 2. tržaškega procesa. Avtor Rebula v tej igri poudarja problem etničnega čiščenja, ki ga je skušal fašizem opraviti med vojnama — sprememba priimkov, imen vasi, onemogočanje gospodarske in kulturne dejavnosti poleg vsakovrstnega fizičnega nasilja. To je »Operacija Timava«.

(hj)

Novo šolsko leto - stari problemi

Pred nekaj dnevi se je v naši deželi (pa še v nekaterih drugih) začelo novo šolsko leto, kot kaže — še bolj problematično, negotovo kot vsa tista doslej. Že več mesecev namreč napovedujejo izrazite varčevalne ukrepe tudi na področju šolstva, ki jih je pravkar objavljeni Ciampi jeve finančni zakon tudi sprejel. Vlada bo odslej na področju javne uprave in s tem tudi šolstva, kolikor bo mogoče, omejila izdatke in to bodisi glede imenovanja letnih suplentov kot tudi vseh ostalih subvencij, povezanih s šolsko dejavnostjo. Tudi združevanje šol in s tem seveda tudi ravnateljstev (pri čemer so — kot se zdi — na prvem mestu slovenske šole) lahko razumemo v tem smislu.

Bližajo se torej časi, ko bodo tudi javni uslužbenci postavljeni pred določene aut-aut, sprejeti bodo morali vse, kar je razpoložljivega, samo da bi ministrstvu ne bilo potrebno imenovati naknadne delovne sile. Govorilo se je celo, da bodo imenovali profesorje v staležu, ki so brez katedre, na kako drugo razpoložljivo mesto, tudi če za to niso dovolj usposobljeni. Ni dvoma, da bo to še dodatno osiromašilo ves šolski sistem, ki za nameček že dolgo let čaka na ustrezno in korenito reformo, s pomočjo katere bi Italija nekoliko posodobila svoje šolstvo in ga »približala Evropi«.

Država se zaenkrat rešuje s tem, da spodbuja eksperimentacijo na vseh stopnjah, sprejetje in izvajanje le te pa je prepuščeno posameznim šolam ali zavodom, ki jo, recimo, v teoriji lahko res uvajajo, dejansko pa bi profesorji (kljub vsem organiziranim seminarjem o eksperimentaciji) lahko nadaljevali poučevanje po starem. Če k vsemu temu dodamo še počasen, a vztrajen osip vpisov na slovensko šolo, napovedano krčenje oziroma združevanje maloštevilnih razredov in nenaklonjenost italijanskih oblasti, da se na naše višje šole vpiše neomejeno število iz matične Slovenije (šolsko skrbništvo namreč onemogoča vpis tistim dijakom, zaradi katerih bi bili prisiljeni ustanoviti novo paralelko), potem je slika popolna in očitno vse prej kot rožnata! Resnici na ljubo moram povedati, da so tudi

marsikateri slovenski profesorji proti temu, da bi se na naše šole vpisalo toliko dijakov iz Slovenije, češ da so to večinoma slabi dijaki (delno to tudi drži), ki »kvarijo« zamejske dijake, skratka, da so naši dijaki v manjšini in da naša šola ni več tisto, kar je včasih bila. Dejstvo je, da smo včasih tudi sami šolniki krivi, če ni vse tako, kot bi moralo biti, da premalo čutimo v sebi častitljivo poslanstvo za ta poklic, kar je tisti *conditio sine qua non* za gotov uspeh in rast našega šolstva.

Še in še bi lahko našteval težave, s katerimi se bomo morali soočiti v tem šolskem letu (omenil bi lahko tudi problem učbenikov in učnih pripomočkov), vendar ne smem biti prav zdaj tako črnogled, zdaj ko smo šele na začetku. Proforski poklic je sicer za nekatere lahek poklic, vendar ni tako. Ni vsakdo sposoben stopiti pred petindvajset duš in dijake s svojim resnim delom zaposliti in predvsem osvojiti. Poklic profesorja ne pomeni opraviti samo predpisanega števila ur v razredu, temveč mnogo več: biti profesor pomeni postaviti se na isto valovno dolžino z dijaki, vzpostaviti z njimi konstruktiven in odprt dialog, skratka šola ne pomeni samo posredovanje znanja, ampak tudi vzgojo, zgled.

In kar je najbolj pomembno pri vsem, je to, da imaš v tem poklicu veliko zadoščenja, ker sproti ugotavljaš rezultate svojega dela, uspešnost svoje učne metode. Veliko je takih profesorjev, ki tudi na lastne stroške nenehno izpopolnjujejo svoje znanje in skušajo biti stalno na tekočem o vsem, kar bi lahko bilo koristnega pri izvajanju učnega procesa. Zato si upam trditi, da je kljub vsem kritikam naša šola kvalitetna, da so naši abiturienti sposobni in da je njihov uspešen visokošolski študij to tudi potrdil.

ADRIJAN PAHOR

* * *

Letošnjega vsedržavnega otroškega pevskega tekmovanja Zecchino d'Oro se bo udeležila tudi 7-letna deklica Ylenia Zobec, ki je svojo pevsko »kariero« pričela pred tremi leti pri otroškem pevskem zboru Fran Venturini pod vodstvom Suzane Žerjal. Tudi prizadevanosti in trudu mlade dirigentke se je treba zahvaliti za lep dosežek male pevke.

Devinsko nabrežinska sekcija Slovenske skupnosti vabi vse Slovence na strankin kongres, ki bo v petek, 24. septembra, ob 20. uri v prostorih pevskega zbora Fantje izpod Grmade in dekliškega zbora Devin v bližini otroškega vrtca v Devinu.

Nastopila je londonska skupina Les Agreements

Kvaliteten uvod v niz koncertov »Repentabor«

S kvalitetnim koncertom mednarodno priznane londonske skupine Les Agreements se je v nedeljo, 12. septembra, pričel v cerkvi na Repentabru niz koncertov stare in sodobne glasbe, ki ga prireja tržaška skupina Gallus Consort v sodelovanju s deželnim sedežem RAI in s Tržaško pokrajino. Koncerti »Repentabor« so postali že priljubljena tradi-

cija, iz leta v leto pa nastopajo na njih kvalitetnejši izvajalci.

Skupina Les Agreements se je predstavila s sporedom francoske baročne glasbe. Mladi glasbeniki: Reiko Ichise (viola da gamba), Katrina Brown (čembalo) in Brinley Yare (prečna flauta) so za ta koncert izbrali dela petih francoskih »dvornih« skladateljev iz

III ➡ 5

Prizor s koncerta baročne glasbe v cerkvi na Repentabru (foto S. Ferrari)

Pred sekcijskimi in pokrajinskim kongresom Ssk

Potrebne so nove oblike povezovanja v sami manjšini

Konec septembra se bodo na Tržaškem zvrstili sekcijski kongresi Slovenske skupnosti kot priprava na strankin pokrajinski kongres, ki bo 3. oktobra. Glavna tematika vseh teh srečanj po sekcijah bodo predvsem cilji in oblike slovenskega političnega delovanja v Italiji v novih razmerah. O tem bo tekla beseda tudi v soboto, 18. septembra, na internem posvetu članov Slovenske skupnosti.

Kar zadeva kongrese Ssk po posameznih sekcijah, ki so v tržaški pokrajini, si stranka veliko pričakuje, saj bodo nudili možnost neposrednega sodelovanja s člani, somišljeniki in volilci. Govorili bodo o tem, kakšni naj bodo bodoči koraki slovenske stranke v novih razmerah, ki manjšini gotovo niso naklonjene. »Nova situacija je po eni strani pač vse tisto, kar se je zgodilo in kar pomeni zrušenje berlinskega zidu, osamosvojitve in demokratizacija Slovenije, pa tudi »tiha revolucija«, kot jo nekateri imenujejo, pri čemer je zlasti za nas bistvenega pomena tudi nova volilna zakonodaja, ki pomeni uvedbo večinskega volilnega sistema,« nam je dejal pokrajinski tajnik Ssk Martin Breclj. »Vse to narokuje Slovenski skupnosti in širše vsej slovenski manjšini v Italiji potrebo, da nanovo premislimo cilje in oblike svojega političnega delovanja s

tem, da vsekakor ostanemo politični subjekt. To je za Ssk bistvenega pomena. Osebnostno bi rad podčrtal, da je v teh novih razmerah prav, da dobimo nove oblike povezovanja in organiziranja v sami manjšini. Naši sekcijski in pokrajinski kongres bodo nudili priložnost za razprave in razmišljanje o teh vprašanjih.«

Pokrajinski tajnik Breclj je še poudaril, da gre za »kongres odprtih vrat«, kar pomeni, da se jih lahko udeleži vsakdo, ki sta mu pri srcu slovenstvo in demokracija. »Važno je, da prav v tem trenutku velikih sprememb pokažemo, da smo, da hočemo še obstajati.«

Medtem so že bili določeni datumi posameznih sekcijskih kongresov. Zvrstili se bodo takole: sekcija za Škedenj, Kolonkovec in Sv. Ano 18. t.m., sekcija za Trst mesto 20. t.m., sekcija za Barkovlje, Greto in Rojan 21. t.m., sekcija za Zgonik 21. t.m., sekcija za Milje 22. t.m., sekcija za Vzhodni Kras 23. t.m., sekcija za Devin-Nabrežino 24. t.m., sekcija za Dolino 24. t.m., sekcija za Sv. Jakob 26. t.m., sekcija za Sv. Ivan, Lonjer in Katinaro 27. t.m., sekcija za Zahodni Kras 27. t.m. Podrobnejše informacije bodo objavila posamezna sekcijška vodstva.

Septembrske puščice...

Če je namen seminarjev za slovenske šolnike izboljšati pedagoško oz. didaktično raven profesorjev, potem mislim, da je letošnji seminar kljub vsemu dosegel svoj namen. Sicer pa naj takoj povem, da sem sledil le polovici predavanj. Kot marsikateri profesor višje srednje šole sem pač bil zaseden zaradi popravnih izpitov. S tem v zvezi velja organizatorje seminarja opozoriti, da bi ga v bodoče pripravili takoj ob koncu popravnih izpitov, da bi se ga mogli udeležiti tudi profesorji višjih srednjih šol.

Ena od značilnosti seminarja je 95% ženska udeležba z učiteljsko večino. Taka sestava — hočeš nočeš — pogojuje miselni spekter kasnejših posegov k predavanjem. A kaj hočemo — moški smo pri tem poklicu očitno v manjšini.

Trem predavanjem, katerim sem sledil, je bilo skupno, da so predavatelji svoje znanje in poglede podajali brez zapisanega. S tem v zvezi se postavlja vprašanje, ali je prav, da smo

deležni dolgovezenja, čeprav v retorično uspešni obliki? Možno je seveda, da predavatelj odlično podaja snov tudi tako. Vendar menim, da pisano besedilo preprečuje nepotrebne stranpoti.

Včasih, ko nam predavatelji govorijo o multimedialnosti, audio-video in računalniško podprtem poučevanju pa je najmanj komično, če že ne nekoherentno, ko nam na svetlobni tabli servirajo prenekatero slabo pregledno prosojnico in se pri tem nelažno opravičujejo...

V tonu napisanega še to: kot običajno je tudi letošnji 28. seminar potekal v tržaškem Kulturnem domu. Ne vem sicer, kako je to delovalo na ostale udeležence, meni pa se je le »milo strilo« v dvorani, kjer so stolice že dodobra zguljene, zavese prozorne, šipe prosojne, stene osivele in še bi se naštel...

Kljub težjim časom zasluži slovenska kultura bolj dostojen Talijin hram. Pa kaj bi se sekiral! Kljub temu, da so ponekod stene glavne dvorane še vedno le z malto ometane, gospoda šolskega skrbnika čisto nič ni motilo, da ne bi občinstva pozdravil! Seveda po službeni dolžnosti...

Kje so tisti časi, dragi kolegi, cenjene kolegice, ko bi se tak seminar vršil v centralnem Narodnem domu, nad nesrečnim hotelom Balkan... Pa ne, da se mi toži po Balkanu, v centru pa bi le bili in ne tu v zakotni ulici Petronio. Kripto-Slovenci — muzejska zanimivost! Na kavico pa bi šli kar na Oberdankov trg...

Včasih se ocenjuje kakovost predavanj tudi po tem, kdo je predavatelj: pravzaprav vedno — zato je nevarnost, da smo v skušnjavi: »Kaj ga bom poslušal, saj že vem, kaj bo govoril, vedno iste stvari!« Mimo vsebine predavanja pa je le res, da predavatelj s svojo osebnostjo daje ton izrečenim besedam. Pravzaprav je to za nekoga lahko ugledna oseba slovenske kulture in politike, morda za večino zdolgočasenega (ali pa ne) poslušalstva kar zanimiva in simpatična oseba. V mojih očeh je »ugledni slovenski politik« in pisatelj (tako ga je kronist označil po tržaškem radiu) zgubil ugled in moralno držo, da bi mi lahko predaval o »Slovenstvu včeraj, danes in jutri«, ko se je rojevala samostojna Slovenija. Zdi se mi neumestno, da se taka oseba še vedno promovira kot »ugledna osebnost«, ker se glede izdaje državne tajnosti nikoli ni javno opravičila slovenskemu narodu...

Zato me v dvorano tisto uro in pol ni bilo, pa sem se raje sprehodil po žal zatohlem in umazanem Trstu.

Kakorkoli že, tako mislim.

Vsekakor, kljub omenjenim pripombam, je seminar nudil možnost šolnikom, da izmenjajo svoje misli in se obogatijo z novimi spoznanji, ki jih bodo koristno uporabili v novem šolskem letu.

Škof Bellomi je na Opčinah vodil 45. Marijanski shod Mlada Cerkev je Cerkev ljudi, ki ljubijo življenje

Številni verniki in velika skupina skavtov so se v nedeljo, 12. septembra, na Opčinah udeležili 45. Marijanskega shoda. Somaševanje slovenskih duhovnikov s Tržaškega je vodil škof msgr. Lorenzo Bellomi, ki je imel tudi pridigo v slovenščini na temo: »V pomlajeni cerkvi je bodočnosti«. Predvsem je poudaril pomen kulture življenja. V sedanjem času, je dejal škof, pa prihaja na površje kultura proti življenju. »Nič ne koristi godrnjati, obsojati in izgubljati pogum... Vrednote in principi, prepričanje in vest, to je teren, ki ga je treba orati. Iz tega je treba iztrgati plevel in na njem sejati evangelij življenja... Kristus je življenje. Njegovo veselo oznanilo nam prav gotovo oznanja Cerkev, ki nam kaže svoj privlačen obraz. Na tem obrazu se razodeva veselje do življenja... Predvsem pa je nujno, da presojamo življenje v luči evangelija. Treba je zelo jasno posredovati resnico o človekovem življenju, o njegovi vrednosti in pomembnosti,« je v svoji pridigi še posebno poudaril msgr. Bellomi in zaključil z mislijo, da se moramo »mi, ki hočemo biti zvesti Kristusu in vdani Mariji, zamisliti in postati kakor cvetoč vrt, iz katerega prihaja blag življenjski vonj. Tako bomo vedno mlada Cerkev, Cerkev ljudi, ki ljubijo življenje, Cerkev stalne pomladi, upanja in obljub za vse...«

Pred slovesno mašo so verniki v sprevodu obšli vas, nato pa so se vsi zbrali na cerkvenem dvorišču. Bogoslužje je dopolnjevalo ubrano petje.

Priprave na 45. Marijanski shod so se začele že nekaj dni prej s pestro in bogato kulturno ponudbo. Poleg večernih maš je openska župnija priredila tudi razna sre-

čanja in razgovore, posvečene Mariji, na sporedu pa je bilo tudi nekaj koncertov. V sredo, 8. t.m., je znana raziskovalka Zmaga Kumer govorila o Mariji v slovenski nabožni pesmi, »Marija v slovenski vernosti« je bil naslov drugega srečanja, ki je bilo v četrtek, govoril pa je Andrej Pirš, dan pozneje pa je pater Matej Papež govoril na temo: »Marija in naša sprava«. Niz versko-kulturnih srečanj se je uspešno zaključil z mladinsko mašo pod vodstvom openskega župnika Zvoneta Štrublja. Vabilu se je odzvalo veliko mladine, kar je organizatorje še posebno razveselilo, saj je »v pomlajeni Cerkvi bodočnosti«.

Kvaliteten uvod v niz...

◀ III 4

17. in 18. stoletja: Couperin, Leclair, Marais, de la Barre in Morel. Koncert je navdušil poslušalce, saj so izvajalci dokazali veliko interpretacijsko sposobnost, pozornost na detajle in zvočne odtenke, ki so za tovrstno glasbo bistveni, ter zlitost in dopolnjevanje med tremi člani ansambla. Skupina Les Agreements je nastala novembra lanskega leta, združila pa jih je prav ljubezen do francoske baročne glasbe.

Niz koncertov »Repentabor« se bo nadaljeval prihodnjo nedeljo, 19. septembra, z nastopom članov skupine Gallus Consort. Na sporedu so pesmi za sopran, alt, tenor, čembalo, violo da gamba in kljunasto flavto avtorja Antonia Tarsie (1643-1722). Teden kasneje, 26. t.m., bo nastopil duo »Il Fabbro Armonioso«, 3. oktobra pa se bodo glasbeni popoldnevi v repentski cerkvi zaključili z nastopom solista Barnarda Brauchli, ki igra na klavikord. Vsi koncerti se bodo pričeli ob 18.30.

(hj)

B.A.

45. Marijanski shod na Opčinah je zelo lepo uspel

(foto S. Ferrari)

Slovenska skupnost o problemih v občini Devin-Nabrežina

V ponedeljek, 12. t.m., se je v Mahinjah sestal širši sekcijski odbor za devinsko-nabrežinsko občino. Uvodno poročilo je podal strankin sekcijski tajnik Antek Terčon, ki je natančno obrazložil politično stanje v občini. Zadnji izvoljeni občinski svet, je med drugim dejal, ni izpolnil pričakovanih občanov, saj so si bila stališča posameznih strank povsem nasprotujoča. Ssk je pokazala najboljšo voljo, da bi občino upravljala kolikor toliko trdna demokratična večina, a je bilo žal vse zastoj; splošna politična kriza, ki je zajela vsedržavne stranke, je povzročila predčasen razpust občinskega sveta. Danes občino upravlja komisarka, je poudaril Terčon, ki ne pozna in ne razume stvarnosti devinsko-nabrežinske občine. Ssk je prav zaradi tega obiskala komisarko Nerijevo in ji osvetlila poglede slovenske stranke na razna odprta vprašanja, obenem pa je izrazila pripravljenost, da z nasveti pomaga pri reševanju raznih problemov.

Sledilo je poročilo pokrajinskega tajnika Breclja, ki je govoril predvsem o bližnjih občinskih volitvah tako v Devinu-Nabrežini kot tudi v Miljah in verjetno v Trstu. V devinsko-nabrežinski občini, je poudaril, obstaja resna nevarnost, da občino osvoji skrajna desnica, zato je toliko bolj važno, da se združijo vse demokratične sile Slovencev in Italijanov, saj bo lahko samo tako mogoče uresničiti glavni cilj — omikano sožitje, ki naj sloni na enakopravnosti obeh tu živčih narodov.

Z nedeljske svečanosti na bazovski gmajni

Simbol, ki je za nas vse bolj aktualen

Tudi letos na bazovski gmajni ob 63. obletnici usmrtitve štirih junakov ni bila udeležba nič manjša kot prejšnja leta, čeprav skušajo nekateri dokazovati, da je obujanje preteklosti nesmiselno in da je treba gledati le na prihodnost. O liku Bidovca, Marušiča, Miloša in Valenčiča ter o neizbrisni sledi, ki so jo pustili za sabo, so spregovorili predstavniki Odbora za proslavo bazoviških žrtev Aleksij Kalc, Fausto Monfalcon kot predstavnik borčevskih organizacij in Maja Lapornik v imenu Slovenske skupnosti, svečanost pa je uvedel Filibert Benedetič kot organizator proslave. Z ubranim petjem je proslavo dopolnila ženska pevka skupina Štu ledi. Matično Republiko Slovenijo je zastopal Peter Vencelj, državni tajnik za Slovence po svetu.

Iz posegov vseh govornikov je mogoče izluščiti misel, da takšne

proslave poleg dolžnostnega poklona ljudem, ki so za svoje ideale dali življenje, nudijo tudi priložnost za temeljitejši razmislek o sedanjem stanju, v katerem se nahaja slovenska manjšina v Italiji, pa tudi o prihodnosti, o tem, kar sami lahko storimo za izboljšanje stanja. »To so pomembne obletnice, za katere je prav, da ne gredo neopazno in površno mimo nas,« je v svojem nagovoru med drugim poudarila Maja Lapornik. »Verjamem, da je zgodovinski spomin, poglobljeno tudi kritično videnje o lastni preteklosti, bistven predpogoj za uravnovešeno rast in bodočnost vsakega naroda. Brez svoje zgodovine, brez vsega tistega, kar nam danes ta lahko pove, bi bili izgubljeni. A hkrati je tudi res, da skrb za ta zgodovinski spomin ne sme v ničemer okrniti skrbi za resničnost, v ka-

teri danes živimo, ne sme postati alibi za neudejanjene odzive na izzive današnjega časa. Sile, ki Slovencem kot narodnostni skupnosti ne priznajo pravice do obstoja, so še žive, pa naj je njihovo ime staro ali novodobno. V letu združene Evrope in času nadgradnje Osimskih sporazumov se narodnostni manjšini evropske omike in kulturne tradicije na tem delu stare celine kratijo temeljne pravice. Pred nami je doba velikih odločitev, ki bodo usodno zaznamovale naš skupni jutrišnji dan. Hudo, nevzdržno zaostrovanje medetničnih odnosov in same protimanjšinske politike utemljuje primerjavo s tihim, vendar nasilnim, nezadržnim etničnim čiščenjem... »Sovražnik« pa ni samo izven nas, nekaj ga je tudi v nas samih,« je nadaljevala Maja

Umetnost in biznis na 50. filmskem festivalu v Benetkah

Še vedno v varnem zavetju tradicije

Paolo Villaggio v Olmijevem filmu *Skrivnost starega gozda*

Številni bleščeči projektorji filmskega festivala v Benetkah so ugasnili. Tudi »jubilejna« petdeseta izdaja edinstvenega pregleda, kjer se kažejo z isto domovinsko pravico velike uspešnice hollywoodskega tipa, najzahtevnejša avtorska dela in prispevki iz daljnih krajev, je za nami. Po nagradah sodeč je oceno žirije skoro ekumensko potrdila večina kritikov in po nenavdušenem odzivu občinstva (za katerega je morda kriv letošnji turistični manko), bi skoraj rekli, da smo še vedno v varnem zavetju tradicije.

V raznih vzporednih nizih si je bilo mogoče ogledati solidno izdelane a ne posebno presenetljive filme iz

pretežno evropsko-ameriškega prostora. Sicer lahko beležimo tudi nekaj spodbudnih flešov iz manj znanih obzorij, kjer se dogajajo najzanimivejše spremembe. Vendar iz raznoraznih tv in časopisnih dnevnih poročanj je vse to izostalo in drugače tudi ne more biti.

Tako so »božanska« Tina, letošnji zlati levi za kariero (Claudia Cardinale in umetniški »fantje« De Niro, Polanski in Spielberg), italijanski Newyorčan Scorsese z lepoticco devetdesetih Michelle Pfeiffer, oba zlata leva »ex aequo« Altman in Kieslowski, idr. polnili kolumne in ekrane nešteti posebnih poročevalcev in pisarjev. In na soboto »noč levov«, ob zaključnem

gala nagrajevanju na trgu sv. Marka, je lahko vsakdo občudoval ves ta prefinjen balast.

Lahko pa povemo, da sta se obe nameri, stvarna in utopična, direktorja beneške Mostre Gilla Pontecorva, zaenkrat uresničili. Tudi letos mu je uspelo povezati na Lidu umetniški nekomercialni film in največje sezonske, seveda hollywoodske hite. In kar je, gledano v perspektivi, še važnejše, uspelo mu je zbrati številno in ugledno množico filmarjev s celega sveta, ki so na skupnem zasedanju ustanovili Svetovno združenje avtorjev. To ima kot poglobljeno cilj zaščito avtorskih in drugih pravic ustvarjalcev v odnosu do filmske industrije, koriščenja filmov, distribucije itd.

V skrajni sintezi, če izvezemo naslove, ki so polnili kronike iz Benetk (od Spielbergovega Jurskega parka dalje) in ki jih bomo lahko kmalu videli v naših kinodvoranah, bi omejili naše pričevanje s festivala le na nekaj naslovov: na Scorsesejevo zrelo delo in romantično fresko o Ameriki iz konca prejšnjega stoletja Čas nedolžnosti; na očarljivo a predolgo Olmijevo *Skrivnost Starega gozda* z velikim Paolom Villaggiom, posneto po Buzzati jevi povesti; na Girardov kolaž Dvaintrideset kratkih filmov o Glennu Gouldu, poklon iz domovine legendarnemu kanadskemu pianistu...

Glede ustroja samega festivala pa pričakujemo, da bo ta še naprej, s Pontecorvom ali brez, utegnil uveljaviti svojo značilnost združevanja in vzajemnega ovrednotenja obeh glavnih plati filmske industrije — umetnosti in biznisa, kajti samo ta ga, ob edinstvenem miljeju, postavlja na posebno stopnico med ostalimi festivali v svetu.

Davorin Devetak

Libuša Moníková prva ženska nagrajenka Vilenice

V kraški jami Vilenica so v soboto, 11. septembra, podelili istoimensko mednarodno literarno priznanje pisateljici Libuši Moníkové, ki je sicer češkega izvora, a že od leta 1971 živi v Nemčiji in se je v literaturi odpovala svojemu materinemu jeziku. Moníková je prva ženska nagrajenka. Priznanje je prejela za romane »Poškodba«, »Fasada« in »Plavajoči led«, v utemeljitvi pa so člani žirije zapisali, da so hoteli poudariti ne le avtoričin »prispevek k estetski obogatitvi romanopisja, ampak tudi pomembnost in aktualnost njenega tematskega izbora«.

Libuša Moníková

Moníková je doslej za svoje delo prejela že sedem nagrad, kot pa je sama dejala, ji Vilenica 93 največ pomeni, saj gre za prvo res mednarodno priznanje. Nagrajenka se je rodila v Pragi, kjer je študirala slavistiko in germanistiko, ko pa je doma izgubila mesto profesorice nemške književnosti na univerzi se je z možem, Nemcem po rodu, preselila v njegovo domovino, kjer se je začela ukvarjati z literaturo. Od leta 1981 živi kot svobodna pisateljica. Dejstvo, da piše izključno v nemškem jeziku, je utemeljila z razlago, da ji to dovoljuje določeno distanco do lastnega naroda, saj v svojih delih piše o Čehih in o češki zgodovini v obdobju ruske okupacije. V avtoričinem materinem jeziku je doslej izšla samo ena knjiga.

* * *

Uspela »odprta meja«

Kulturno društvo in gospodarska zadruga Skala v Gropadi sta bila zadovoljna z uspehom svoje pobude o »odprti meji«, ki je bila letos druga po vrsti. V nedeljo, 12. septembra, je bilo ves dan mogoče brez dokumentov prestopiti mejo med Italijo in Slovenijo. Številni udeleženci so se odzvali vabilu in se podali na pot od Gropade v Orlek, v prelepo dolino Draga, pa spet nazaj v Gropado. Le nekaj izletnikov je imelo »smolo« ker so jih med potjo napadle ose.

Povsod se bliža čas trgatve

Dolgotrajna suša in deževje zadnjih dni pogojujeta letošnje trgatve, ki se je v Brdih in tržaškem Bregu dejansko že začela vsaj za zgodnejše sorte. Prav tako so že potrgali ali tržejo te dni tisti vinogradniki, ki so opazili, da je grozdje začelo gniti, ker ga je poškodovala toča. Suša je prizanesla le starejšim vinogradom, na močnejših tleh oziroma tistim, ki so zasajeni v krajih, kjer so imeli prej vsaj kako vmesno ploho. Kjer je listje na trtah sredi avgusta orumenelo in konec avgusta odpadlo, ni upati, da bi grozdje vsaj zadovoljivo dozorelo, kjer pa je trta tako ali drugače prestala sušo, je dež prinesel novega upanja. Kakorkoli že je sladkorna stopnja v takih boljših vinogradih sorazmerno visoka, hitro pa pada kislina, tako da razne strokovne službe svetujejo tveganje, da se ne bi to razmerje poslabšalo na škodo kislina, ki zagotavljajo vinu obstojnost.

Povsod se torej bliža čas trgatve. V Brdih je že v polnem teku, tudi ker je grozdje marsikje začelo gniti. Letos pa so Brici, še zlasti tisti, ki so prodajali grozdje, precej obupani, saj je cena tudi najbolj kakovostnih sort drastično padla. Če so še pred dvema letoma plačevali za kilogram prvovrstnega sauvignona ali belega pinota po skoraj tri tisoč lir, če je šlo za grozdje iz vinogradov s kontroliranim poreklom, plačujejo letos vinski trgovci za prvovrstno grozdje približno 600 lir na kilogram. Gre torej za pravo katastrofo, tudi ker obstaja nevarnost, da v določenem trenutku sploh ne bo mogoče prodati grozdja niti po tej ceni. Kakor koli že: trgatve je tu in nanjo se moramo pripraviti.

V prvi vrsti je treba počistiti in razkužiti klet. Isto velja za vso po-

sodo. Še posebej, če kletarimo z leseno posodo, moramo vso posodo, kadi, brente in sode namočiti in temeljito očistiti. Posebno pozornost namenimo sodom. Če so sodi zdravi, jih operemo s hladno vodo. Sod nato odcedimo in ga zažveplamo. Obrnemo ga in ga ne zamašimo, da se dokončno osuši, nato ga dobro zažveplamo in tako lahko stoji nekaj tednov. Sod najprej namočimo v hladni vodi, nato mu nabijemo obroče ter ga napolnimo z vodo, ki ji lahko dodamo 2% žveplaste kisline. Po dveh dneh to vodo odstranimo in sod dobro operemo s hladno vodo, pred uporabo pa ga ovinimo.

V primeru, da opazimo, da je v sodu plesen, in to na površju, moramo sod temeljito oribati, da odstranimo vso plesen, nato ga operemo z vodo, ki smo ji primešali sode, in ga dobro izplahnemo s hladno vodo. Tudi v tem primeru sod pred uporabo ovinimo. V primeru pa, da imamo sod, ki di-

ši po kislem, moramo najprej uničiti bakterije z žveplanjem, potem pa mu odvzeti še kisli okus. To lahko dosežemo le, če sod preparamo ali vanj vlijemo vrele vode s sodo; seveda ga moramo nato temeljito izprati. Vsekakor je take sode težko popolnoma sanirati.

Vse bolj se zato uveljavlja posoda iz nerjavečega jekla, ki je, kar se tiče čiščenja, veliko bolj gotova, plastična ali posoda iz posebnih vlaken ni posebno priporočljiva, še posebej, če težimo po posebno visoki kvaliteti.

Letos bo treba moštu posvetiti precejšnjo pozornost. Zaradi suše je razmerje med sladkorji in kislinami v grozdju tako, da obstaja nevarnost slabega vretja. Vinogradniki naj se zato oskrbijo z žlahtnimi kvasovkami, ki zagotavljajo hitro in popolno vretje tudi ob nekoliko nižjih temperaturah. Kjer je bilo grozdje poškodovano od toče ali je začelo gniti, je priporočljivo dodati moštu nekaj gramov metabisulfit, da bo raz-

kužilo drozgo. Kdor ni več teh zdravstvenih ukrepov, naj se obrne na strokovne službe kmetijskih organizacij. Vrenje moramo spremljati, tako da ne bo temperatura mošta šla preko 20°-22° C in da bo popolno. V primeru, da bi imeli vino, ki še sladilo, obstaja nevarnost, da se pojavi vlečljivost oz. da se na pomlad začne ponovno vretje.

Osnovno pravilo pa je vsekakor to, da moramo obrano grozdje čim prej predelati in spraviti v posodo, kjer bo vrelo. Paziti moramo, da preprečimo oksidacijo in da mošt, takoj ko se konča burno vretje, pretočimo. Pa, ... vso srečo!

NOVICE

Upokojen tudi ravnatelj Žetko

Med ravnatelji, ki so z letošnjim začetkom septembra stopili v pokoj, je tudi prof. Edmund Žetko, ravnatelj na svetoivanski nižji srednji šoli Sv. Cirila in Metoda. To nalogo je opravljal 38 let. V razredu je bil dejansko samo eno leto in je bil nato takoj imenovan za ravnatelja.

Prof. Žetko je kritičen do sedanjega šolskega sistema, ki je postal preveč kompliciran. Za opravljanje vsega tega dela bi bila na eni šoli potrebna dva ravnatelja. Kar pa zadeva načrte za prihodnje mesece, ko mu ne bo treba vsako jutro v šolo, naj povemo, da Edmund Žetko rad potuje. Sedaj bo imel za to več časa.

* * *

Na Slovenskem zavodu za poklicno izobraževanje sprejemajo vpise za šolsko leto 1993/94.

Vse potrebne informacije lahko dobite na tajništvo zavoda, Ulica Revoltella 37, tel. 394515 v dopoldanskih urah. Rok za vpis zapade 17. septembra.

Trgatve v Samatorci

(foto S. Ferrari)

Janko Jež

Domenico Rossetti - konec tržaških statutarnih svoboščin (II.)

Ob začetku preteklega stoletja Napoleonov prevratni osvobodilni vihar zajame Trst in sploh Kranjsko. Prizadeti so tudi Istra, hrvaško Primorje in Dalmacija.

Francoska velika armada prvič zasede Trst leta 1797. Ljudstvo sprejme Francoze kot osvoboditelje, medtem ko mestni patricijski svet zavzame do zavojevalcev ostro odklonilno stališče. Pa tudi ljudstvo se kmalu strezni, ko postane francoski grabež preočiten. Najbolj pa tržaško meščanstvo zameri Napoleonu, da je ostanek Beneške republike z Istro in Dalmacijo podaril Avstriji.

Drugič zasedejo Francozi Trst leta 1805. Tu ostanejo tri mesece in 13 dni. Spet so se izkazali s ponovnimi izsiljevanji, zaplombami in sploh z nasi-

ljem. Zato se je število njihovih privržencev med revolucionarno mladino manjšalo, število nasprotnikov med meščanstvom pa večalo. Francozi niso kaj posebno izbirali med enimi in drugimi. S privrženci in nasprotniki so ravnali na isti način. Ene in druge so podrgli strogemu policijskemu nadzoru, še prav posebno frankofilske revolucionarje.

Tretjič naletimo na Francoze v Trstu v času, ko so bili na višku svoje moči in se je Napoleon še najbolj izprsen bahal na svojem belem lipancu. Tokrat so Francozi ostali med nami od 17.5.1809 do 25.11.1813. Že v začetku te tretje francoske okupacije so Tržčani zašli v silno stisko zaradi pomorske blokade Trsta, ki je paralizirala ves promet, po-

(3) speševala tihotapstvo in, kar je glavno, silila meščane v delitev v dva nasprotujoča si tabora, to je v bonapartistični in karbonarski Trst ter v merkantilistični, filoavstrijski Trst. Rossetti je spadal skupaj s Kandlerjem v slednjo večinsko skupino. O italijanskem iredentizmu tedaj še ni bilo ne duha ne sluha.

Rossetti se je zabubil v svojo municipalno stvarnost in čakal na neizbežni povratek avstrijskih oblastev. Zato je odklonil imenovanje za predsednika mestnega sveta. Ostal je zvest izvrševalec svoje dolžnosti varuha tržaških statutarnih svoboščin. Kot tak je v svoji moralni poštenosti gledal početje liberalnega italijanskega meščanstva, ki se je predalo lahkoživemu sodelovanju s francoskimi okupacijskimi silami.

Leta 1808 je Domenico Rossetti napisal osnutek novega občinskega statuta za Trst, ki naj bi služil za osnovo pri morebitnih pogajanjih med Trstom in osrednjo ilirsko oblastjo v Ljubljani za vzpostavitev tržaške municipalne avtonomije. Trst so vključili v Ilirske pokrajine, ki so obsegale Trst, Beljak, Ljubljano in Zadar. Slovenci so s tem po dolgih stoletjih spet postali državotvorni narod in subjekt,

Na evropskem prvenstvu v kotalkanju in državnem prvenstvu v jadraniu

Samo in Arianna nova prvaka

Samo Kokoravec

V intervjuju po lanskoletnem uspešnem svetovnem prvenstvu v umetnostnem kotalkanju na Portugalskem Samo Kokoravec še ni bil prepričan, da bo nadaljeval s kotalkanjem. Povedal mi je, da terjajo vrhunski dosežki veliko napora in časa, kar gre seveda na račun študijskih in ostalih obveznosti, ki pa jih ni hotel zanemariti. Poleg tega je moral še opraviti vojaški rok.

Samo se je pravkar vrnil z evropskega prvenstva v nemškem mestu Saarbrücken... kar s tremi zlatimi kolajnami. Po osvojitvi treh prvih mest tudi na italijanskem prvenstvu meseca avgusta, je Samo poskrbel za nov izjemen podvig. V Saarbrücknu je bil za razred boljši od ostalih tekmecev: osvojil je zlato kolajno v obveznih likih, v prostem programu ter v kombinaciji.

V krajšem telefonskem pogovoru takoj po vrnitvi, pred odho-

dom v kasarno v Rim, je bil seveda zadovoljen s svojim evropskim nastopom. »Predvsem sem dobro izpeljal obvezni program, lahko bi celo dejal, da je bil to moj najboljši nastop v zadnjih šestih letih. Krajši program sem nato izpeljal brez napake, zato sem v daljšem programu skušal nekoliko omiliti tveganja.« Samo je bil tudi zadovoljen z organizacijo prvenstva. V Saarbrücknu je srečal svojega nekdanjega tekmeča in prijatelja, domačina Thomasa Scherhaga, ki je po opustitvi vrhunskega kotalkanja odprl specializirano športno trgovino in postal poslovnež na tem področju. Prav on je bil glavni organizator prvenstva, ki je med drugim potekalo v kotalkarski dvorani, ki jo je sam Scherhag pred časom odkupil in udobno obnovil. Samo se sedaj pripravlja na svetovno prvenstvo, ki bo prihodnji mesec v Bordeauxu.

Arianna Bogatec

Drugo razveseljivo vest smo konec tedna prejeli iz Saprija blizu Salerna, kjer si je sirenina jadralka, olimpijka Arianna Bogatec, že tretjič zapored zagotovila državni naslov v razredu Evropa. To je že njen peti italijanski naslov. V konkurenci 15 jadralk je bila v prvi regati druga, v drugi prva, v tretji druga in v četrti tret-

ja. Pete in šeste regate niso izpeljali, ker ni bilo vetra. V skupni razvrstitvi je tako prehitela svojo glavno konkurentko Landijevo in Tržičanko Calligarisovo. Gre za nov velik dosežek naše najboljšje jadralk, ki ji med drugim prinaša tudi določene ugodnosti. Italijanska jadralna zveza ji bo namreč krila stroške pri nekaterih nastopih, saj je tekmovalstvo zelo drago. Za Arianno se tekmovalna sezona sedaj počasi izteka in se bo kaj kmalu začela pripravljati na nove še zahtevnejše nastope.

(Dar)

NOVICE

V četrtek, 16. t.m., bo pri predsedstvu rimske vlade sestanek o gospodarskih pa tudi drugih vprašanih dežele Furlanije-Juljske krajine, predvsem pa Trsta, ki v ekonomskem pogledu hira. Za sestanek so zaprosili predstavniki tržaških krajevnih uprav, deželne uprave FJK in tudi prefekt. Za srečanje sta se dogovorila podtajnik pri predsedstvu vlade Antonio Maccanico in podtajnik pri zakladnem ministrstvu Sergio Coloni, ki je tudi sam Tržačan.

* * *

Konec prejšnjega tedna je v tržaško pristanišče priplula ameriška letalonosilka USS America, ki je bila privezana na sedmem pomolu do 14. septembra. Gre za ladjo velikanka, na kateri je zaposlenih 5.300 mož.

* * *

Sindikati so zaskrbljeni nad usodo Tržaškega Lloyda in ne sprejemajo načrta, ki ga je v Rimu predstavila družba Finmare. Slednja naj bi namreč prevzela Tržaški Lloyd in ga spojila z družbo Italia di navigazione iz Genove. S tem bi tržaška pomorska družba, ki ima v Trstu tako dolgo tradicijo, popolnoma izgubila svojo avtonomijo in bi postala le podružnica.

Simbol, ki je za nas vse bolj aktualen

Lapornik. »Prav zato se mi zdi, da so Bidovec, Marušič, Miloš in Valenčič ne le podoba dolžnega spomina, temveč simbol, ki je lahko vse bolj aktualen tudi za nas vse. Seveda ne zaradi tragičnosti, s katero je povezana njihova osebna usoda. Vse bolj pa zaradi tiste kohezijske sile, ki je te ljudi različnih svetovnonazorskih videnj povezovala in združila v imenu slovenstva...«

NOVI LIST

Izdajatelj: Zadruga z o.z. »NOVI LIST« - Reg. na sodišču v Trstu dne 20.4.1954, števil. 157.

Uredništvo: Martin Breclj, Bojan Brezigar, Ivo Jevnikar, Helena Jovanovič, Drago Legiša (glavni in odgovorni urednik), Miro Oppelt, Saša Rudolf, Marko Tavčar in Egidij Vršaj.

Fotostavek in tisk: Tiskarna Graphart, Trst, tel. 040/772151.

slovenščina pa uradni jezik poleg francoščine, italijanščine in nemščine.

Francozi so takoj po zasedbi Trsta odpravili njegove statutarne svoboščine, ki jih je užival od leta 949 do leta 1382, to je do prostovoljne vključitve v vojvodino Kranjsko in s tem v Sveto rimsko cesarstvo nemške narodnosti. Domenico Rossetti si je prizadeval, da bi francoska zasedbena oblastva (1809-1819) to upoštevala. Ali je treba tem Rossettijevim stremljenjem, ki so ostala brez odziva, pripisati ponudbo francoskega guvernerja v Trstu Jouberta, da bi sprejel predsedstvo mestnega sveta?

Po dokončnem odhodu Francozov so v Trstu pričakovali, da bo Avstrija vzpostavila statutarne svoboščine v skladu z Rossettijevim osnutkom iz leta 1808. Avstrija ni hotela o teh svoboščinah sploh razpravljati. Vključila je Trst v začasni Generalni ilirski gubernij, ni pa hotela nič slišati o vzpostavitvi tržaškega municipija in mestnega sveta. Sploh ni bilo govora o obnovitvi večstoletnega izročila patricijskega avtonomnega sveta.

Domenico Rossetti je bil dosleden borec za svoje ideje in nepopustljiv varuh starih tržaških statutar-
tarnih pravic. Z vso vnetostjo se je vrgel na delo,

da bi jih Avstrija obnovila. O tem nam prepričljivo poroča Kandler v svoji Kronografski zgodovini Trsta med leti 1695 in 1848. Med Ljubljano in Trstom pride do posebno napetih odnosov v obdobju 1814-1818.

30. septembra 1814 sestavi Rossetti na povabilo začasnega tržaškega predsedstva: **Compilazione ragionata di tutte le franchigie della Città e portofranco di Trieste**. Vendar predsedstvo ni imelo nobene možnosti, da bi se s tem Rossettijevim kritičnim razmišljanjem o svoboščinah tržaškega mesta in pristanišča okoristilo na pristojnem mestu, kajti politični mostovi z Ljubljano še niso bili vzpostavljeni.

3. oktobra leta 1814. Trst pošlje v Ljubljano odposlanstvo, ki ga sestavlja grof Rosetti in baron Burlo. Delegacija izroči guvernerju, grofu von Saurau, listino s prisego predanosti in zvestobe cesarstvu. Na koncu pa je v listini spoštljiva prošnja, naj bi Njegovo cesarsko veličanstvo vrnilo Trstu stare svoboščine. Saurau je odposlancema zagotovil, da bo listino poslal dvoru na Dunaj.

16. avgusta leta 1815. Po večkratnih protestnih pismih in prošnjah, ki so bile brez uspeha, pošlje

mestna uprava dve sporočili v Ljubljano, namenjeni dunajski vladi, z odločno zahtevo po »**vzpostavitvi starih svoboščin**«. Prvo sporočilo obravnava položaj patricijskega stanu in njegove pristojnosti, druga pa govori o primernosti ustanovitve vojaškega okrožja v Trstu. Usoda teh dveh sporočil ni znana.

1. maja 1815. Cesar Franc I. obišče Trst. Odposlanstvo treh patricijev in treh posestnikov predloži cesarju običajno prošnjo: **vzpostavitev starih pravic in svoboščin**. Sprejem traja dolgo časa. Cesarsko veličanstvo posluša s habsburško dobrohotnostjo in naklonjenostjo. Z običajno vzvišeno eleganco ne odgovori.

18. januarja 1817. Na osnovi dekreta Centralne cesarske organizacijske komisije, ki jo je ustanovila dunajska vlada, Dunaj zahteva od Trsta pojasnila in načrte glede sestave **splošnega zastopstva za ves Ilirik** (Trst - Furlanija - Istra - Reka).

9. junija 1818. Na osnovi novega dekreta zahteva Dunaj od začasnega predsedstva v Trstu mnenje o sestavi občinskega zastopstva za Trst in okolico.

(dalje)